

Osada z doby bronzové v Pobedimi

Oblast středního Pováží, ve které lokalita **Pobedim-Hradištia** leží, má důležité postavení ve vztahu ke dvěma kulturním komplexům ve střední Evropě, a to lužických a středodunajských popelnicových polí. Což se odráží v kontaktech mezi oběma skupinami.

Poloha hradiště

Hradiště leží v západní části Slovenska, severně Piešťan, asi 2 km jihozápadně od obce v inundační oblasti toku Dudváhu a Dubové na mírném kopci. Lokalit datovatelných do ml. DB je více, z nichž právě vyniká poloha Hradištia. Této výjimečnosti dává právě místo, na kterém je hradiště umístěno. Dalším faktorem byly přírodní podmínky=>dostatek vláhy, úrodné pásy černozemě, blízkost řeky Váhu (jako komunikační spojnice).

Jednotlivé tratě: Hradištia, Dianovec, Na laze, Sedlištia, Schmelzerovie zahrada, Zapupovec, Stredisko JRD, Bašovce-Španie.

Popis lokality

Přesnější plošný rozsah osídlení z období ml. a pozdní DB bohužel nemáme, protože osada byla zkoumaná v rámci výzkumu osídlení a fortifikace slovanského hradiska. I tak se podařilo díky sondám, které řezaly val a příkop, zjistit, že lužické osídlení zabíralo větší rozlohu než pozdější slovanské osídlení ohraničené valem. Téměř všechny půdorysy nalezených objektů se našly v severní a východní části hradiště. Na odkryté ploše o rozloze asi 3000 m² se prozkoumalo 111 objektů. Přitom se předpokládá větší počet těchto objektů, protože v jednoduté kulturní vrstvě se půdorysy nadzemních a málo zahloubených objektů nemohly přesně zachytit. Kulturní vrstva, pokud nebyla porušena laténským či slovanským osídlením dosahovala až 120 cm. Z této hloubky právě pochází největší množství nálezového materiálu. Doklad o tom, že hradiště bylo v ml. DB opevněno, není. Jedinou a přirozenou ochranou mu byl blízký močál.

Výzkum

Prováděl Archeologický ústav SAV v Nitře v letech **1959-1969** a roku **1975**. Výzkum byl zaměřen na slovanské osídlení, ale také zkoumal starší osídlení. Výzkum vedla **dr. D.**

Bialeková a po skončení zkoumání slovanského hradiska práce vedl **dr. J. Paulík**, který se právě zaměřil na starší osídlení. Většina nálezů je dnes uložena ve sbírkách Archeologického ústavu SNM v Bratislavě.

Za nejdůležitější z let, kdy byl výzkum prováděn, se považuje rok **1962-odkrytí objektu se sakrálními znaky** a rok **1967-objevení studny**.

Studna

V rámci nálezů objektů si velkou pozornost, včetně nálezu kulturního areálu, zaslouží nález studny (objekt 1/67) nalezené pod slovanským objektem. Po vybrání výplně slovanského sídlištního objektu v hloubce 1 m byl zjištěn půdorys elipsovitého tvaru. Výplň obsahovala popelavě-šedou zeminu, která byla smíšená se střepy, zlomky mazanice a zvířecími kostmi. V hloubce 120 cm se vyskytly první větší kusy zuhelnatělého dřeva. Tvar šachty se směrem ke dnu zužoval. Stav, v jakém byla studna nalezena, bohužel pro nás, nedovolovala způsob zjištění budování a vklínění dřev v komoře. S ohledem na konstrukci ve tvaru pravidelného obdélníku a s ohledem na známé analogie z území Slovenska, se předpokládá srubová technika spojení dřev v rozích.

Tato studna se nedá označit za kultovní (studny LK kultovního charakteru jsou vydlabané z kmenů či včelích úlů).

Podle častých nálezů kostí, měla význam jako odpadní jáma. Původně však mohla sloužit jako zdroj pitné vody. Na dně šachty se našly zbytky kamenů a uhlíku, což s jistotou sloužilo jako filtrační zařízení. Není vyloučena ani možnost použití při řemeslně-výrobní činnosti.

Kultovní místo (objekt 1/62)

Kultovní areál nalezený v poloze Hradištia je pro nás významný už tím, že se jedná o ojedinělý nález na Slovensku. Doposud se nic podobného nenašlo. Šlo s největší pravděpodobností o pozůstatky kultovního objektu, který tvořila v hloubce 50-80 cm vymazaná a úmyslně vypálená plocha ohraničená trojitým žlabem, na okrajích byly nalezeny v nepravidelném rozmístění jámy pravidelného kruhovitěho tvaru s kolmými stěnami a perfektně vypracovaným dnem (funkce ochranná např. déšť). Co se týká vymazané plochy, z výzkumných prací vyplývá, že byla jednak porušena úmyslně v souvislosti se zánikem kultovního místa, jednak v souvislosti s prvními fázemi prací (výzkum slovanského hradiště). Hlavní a centrální část komplexu tvořil do vymazané plochy vtačený trojkruh s průměrem 120 cm. Tyto kruhy byly samy o sobě velice mělké asi 0,5 cm, ale výrazné. Byly způsobeny vtačením provazu, který tak zanechal na kruhu otisk. Přibližný původní průměr kruhovitě vymezené plochy se dá odhadnout asi na 4 m. K areálu patřily i jámy kruhovitěho půdorysu o průměru 100 cm a hloubky 25-35 cm. Areál zanikl jednorázově a násilným způsobem.

Podle doložené keramiky se areál používal ve dvou etapách:

1. mladší PP (pozdní stupeň slezské kultury)
2. starší halštát (platěnická kultura)=>svatyně již bez plastického prstence

Závěr

Výzkum mladobronzové osady v Pobedime-Hradišt'ach přinesl mnoho nových poznatků v souvislosti s problematikou mladší a pozdní DB, jako i počátků staršího halštátu. Osada si prošla víc jak pŕltisíciletým plynulým vývojem na rozhraní dvou kulturních sfér, její základní kulturní orientací bylo lužické, lužicko-slezské a platěnické prostředí. Existence takto významného řemeslně-výrobního centra není dodnes řádně vysvětlena. Míra příklonu k jižnímu středodunajskému prostředí nebyla ve vývoji osady jednotná.

Na základě rozborů nalezené keramiky a bronzové industrie v osadě, lze vyčlenit čtyři horizonty osídlení (A-D). Horizont **A** je ze zachyceného materiálu dosti nejednotný. Nejintenzivnějším horizontem, je horizont **C**, který byl ve znamení největšího rozvoje osady.

Horizonty:

A1-fáze se dá rámcově synchronizovat v okruhu severních PP s tzv. mohylovým horizontem pochování resp. stupněm **Mikušovce**, s časnou fází středodunajských PP a s čakanskou kulturou

A2-fáze se dá rámcově synchronizovat se starší dobou PP, s horizontem **Velatice I-Očkov**, s I. fází karpatské velatické kultury a v lužickém prostředí se stupněm **Diviaky I**.

B- fáze se zdá paralelní s II. fází karpatské velatické kultury, se stupněm **Diviaky II**. a patří do středního stupně PP, závěrem tohoto stupně je počátek přechodu do slezského období LK (stupeň **Partizánske**)

C-tento vývojový horizont se dá synchronizovat s podolskou kulturou. Protože se osada v uvedeném horizontě jeví jako typický reprezentant čistě slezského vývojového stupně severních PP (podle doloženého keramického materiálu), můžeme ho v celkovém vývoji označit jako stupeň **Pobedim**.

D-horizont zahrnuje závěrečné stádium pozdně-bronzového vývoje jako přechodný slezsko-platěnický horizont, ve kterém zachycujeme znovu ohlasy a sporadické projevy kult. vlivu ze středodunajské oblasti.

Literatura

Studeníková, E.-Paulík, J. 1983: Osada z doby bronzovej v Pobedime. Bratislava.